

vloženo v izdelavo. Morda je celo prav tako. Vendar pozablja, da v tujini nimajo tako togih predpisov, da kartografe financirajo velike založbe, da so tam karte že dolgo sestavni del turistične ponudbe. Pri nas pa razen Planinske založbe skoraj ni založnika. Cena kart pa je polovič-

na od cene tujih. Turistična zveza in društva, turistične organizacije še niso nič prispevale k razvoju te vrste turistične propagande. Pa se »gremo« turizem! Bojim se, da se bomo pri takem stanju, kot je sedaj, na področju planinske kartografije spet vrnili v petdeseta leta. Škoda!

ZGLED SLABO PRIPRAVLJENEGA IN IZVEDENEGA IZLETA

NESREČA NA KOŠUTNIKOVEM TURNU

PAVLE ŠEGULA

V Republiškem centru za obrambno usposabljanje v Poljčah pri Begunjah na Gorenjskem je bil 13. oktobra V. posvet »Gore in varnost«, ki ga je pripravila Gorska reševalna služba pri Planinski zvezi Slovenije. Tema letošnjega posvetovanja je bila »Problematika vodenih izletov v gore«. V šestih urah je bilo predstavljenih 15 referatov, ki so z različnih zornih kotov osvetlili omenjeno problematiko. Glede na to, da je ljubljansko temeljno javno tožilstvo sredi letošnjega oktobra vložilo proti voditeljici tragično končanega organiziranega izleta PD Ljubljana Matica na Košutnikov turn obtožbo, ki ji očita hudo kaznivno dejanje zoper splošno varnost in jo sumi, da je zaradi njene malomarnosti prišlo do tragičnega konca izleta, na katerem so trije udeleženci izgubili življenje, dva planinca pa sta bila huje ranjena, glede na to, da je bilo o tem pone srečenem izletu nasploh pri nas zadnji čas največ govorjenja in da bi se lahko še marsikateri od organiziranih izletov končal podobno tragično, pa se zaradi spleta srečnih okoliščin ni, objavljamo analizo tega izleta, kot je bila predstavljena na posvetovanju v Poljčah. V prihodnjih številkah bomo v Planinskem vestniku natisnili še nekatere referate s tega izredno koristnega posveta. (Op. ur.)

* * *

Bralce Dela je v ponedeljek, 13. 6. 1988, zaprepastila novica o hudi gorski nesreči na severni strani Košute.

Novinar je povzetek nesrečnega dogodka strnil v skopih štirih vrsticah, ki so neusmiljeno zgovorno ponazorile vrsto usodnih posledic nesreče v vzhodni grapi severnega ostenja Košutnikovega turna: »Dve mrtvi Ljubljančanki, mrtev Avstrijec, dva poškodovana planinca, poškodovan helikopter avstrijske žandarmerije, to je tragični konec sobotnega izleta PD Ljubljana Matica.«

Na podlagi številnih materialov bom v tem sestavku poskušal dati objektivno, strnjeno podobo dogodka in v nadaljevanju še nekaj zaključkov. Z dogodkom se ukvarja

tudi sodišče, vendar pa menim, da mora problem te vrste neodvisno in čimprej obdelati tudi planinska organizacija po svojih strokovnih vidikih in pri tem iskati poti, da bi bilo nesreč čim manj.

RAZPIS IZLETA

Izlet, ki se je tako nesrečno končal, se je spočel že precej prej, jeseni 1987 ali spomladi 1988, ko je izletniški odsek načrtoval izlete PD Ljubljana Matica v letu 1988 in vanj vključil tudi vzpon na Košutnikov turn s severa. Za ta izlet je planinska javnost imela na voljo naslednji razpis:

»Na lanskem izletu na Košutnikov turn je tako zelo deževalo, da so tudi najbolj odločni in vztrajni odnehali, zato bomo letos poskusili, če bo več sreče. Za tiste, ki zmorejo vzpon po strmi in zavarovani severni steni Košutnikovega turna, bo cilj vrh, za vse ostale pa bo lahek planinski izlet, da ne rečemo sprehod iz Sel mimo planinske kočice pod Košuto in čez sedlo Mejnik v Trkelj. Tu bo sestop obeh skupin in tudi nakup v bližnji trgovini ...

Vsi sobotni in nedeljski izleti so lahke ali srednje težavnostne stopnje z zmerno višinsko razliko po sredogorju do višine 1500 metrov s hojo do šest ur, razen sobotni, 4. junija, kjer je hoja osem ur. Za vse pa velja: potrebna je ustrezna telesna pripravljenost in primerna planinska oprema z zaščito proti slabemu vremenu!«

Kakih posebnih opozoril in navodil, zlasti izrecnih zahtev glede opreme za vzpon na Košutnikov turn ne zasledimo; F. S. iz skupine, ki pripravlja programe izletniškega odseka, sicer poroča, da za posamezne izlete zbirajo tudi druge pomembne podatke, vendar teh, kot smo videli, v razpisu ni bilo.

PRISTOPI NA KOŠUTNIKOV TURN

Glede cilja pravzaprav ne bi smelo biti nejasnosti. V 3. izdaji vodnika Karavanke opisuje S. Klinar pristope po zavarovani plezalni poti OeTK in po vzhodni grapi (Ostschlucht).

Za prvo pravi med drugim tole: »Je na novo markirana in odlično zavarovana,

tako da je to od severa, pa tudi sicer, najbolj mikaven pristop na vrh, prava „via ferrata“.

Toliko o smeri pristopa, po kateri so se vzpenjali udeleženci izleta 11. junija 1988. Kar zadeva vzhodno grapo, po kateri so sestopali, jo opisuje v pristopu. Pravi, da je vzpon po grapi zahtevnejši le pri (spodnjem) skalnatem pragu in da je v njej nevarno zaradi padajočega kamenja (glej vodnik Karavanke, 3. izdaja; opise 315 č in e).

Avstrijska karta je v oceni nekoliko trša. Pristopa številka 642 in 643 na Košutnikov turn s severa sta v Kompass Wanderkarte št. 65 v merilu 1 : 50 000 označena s pikami in pripombo »deloma samo za plezalce«. O lahki oziroma srednje težki turi, kot je izlet opredeljen v programu, torej ni govora.

Da bi se kasneje ponovno ne vračali k poti, navajam še osebno izkušnjo. Pot sva poleti v ugodnih razmerah po smereh izletnikov PD Ljubljana Matica prehodila s F. M. in ugotovila, da približno sto metrov visoka, zelo pokončna plezalna pot OeTK terja kar nekaj spretnosti, moči in seveda ljudi, ki jih ne muči vrtoglavica. Sneg in poledica vzpon dodatno otežita ali onemogočita. Tudi pristop po zasneženih meleh pod vstopom je lahko nevaren zaradi zdrsa, če nismo primerno opremljeni.

Kar zadeva smer sestopa, gre za ozko, na vrhu gladko in ilovnato grapo, ki jo z vrha navzdol prekinja troje izrazitejših skalnatih pragov. Med temi sta zgornja razme-

roma nizka, vendar nezavarovana ter zlasti v snegu in ledu idealen povod za zdrs in padec. Spodnji prag je zavarovan z jeklenico in nekaj klini, ki pa so nenehno na udaru padajočega kamenja in najbrž le redko povsem uporabni. Visok je kakih sedem do deset metrov in za sestop prav nič udoben.

V obeh smereh, zlasti v grapi, je zelo nevarno zaradi padajočega kamenja, če pa je ta grapa, v kateri leži nekaj velikih skal samic, zasnežena, pomeni za neveščega in neopremljenega planinca pravi tobogan smrti in se resnično konča šele kakih 700 ali 800 metrov nižje na stezi, ki vodi v Trkelj, če žrtev že prej ne trešči v kakšno skalo. Grapa je senčna, v njo se nenehno proži kamenje, pozimi pa tudi plaziči s strmih sten.

Ko avtor vodnika Karavanke opisuje tudi možnosti turnih smukov v Karavankah, pravi v opisu št. 415 tudi tole: »Vzpon na vrh po zahodni ali vzhodni grapi zahteva alpinistično opremo (cepin, dereze, vrv)«. Jasno je torej, da je sestop, ko je v grapi še sneg, veliko zahtevnejši, posebno če sestopajoči nima (ne zna uporabljati) ne derez in cepina, ne primernih čevljev in čelade.

ORIS DOGODKA

Na voljo so različni, v bistvu več ali manj podobni opisi v Delu, Dnevniku, Jani, Kleine Zeitung. Iz članka »Vodnico planinskega izleta na Košutnikov turn ovadili« (Delo, 6. 9. 1988) vidimo, da se s tem iz-

Strokovno združenje za planinsko medicino in medicino bivanja v višini

V Avstriji že drugo leto deluje Avstrijska družba za planinsko medicino in medicino bivanja v višini (ADMPV). Svoje cilje in način dela opredeljuje takole:

ADMPV je forum, ki skrbi za posredovanje in izmenjavo podatkov med zasebniki, ustanovami in društvi, ki se zanimajo za medicino v gorah, velikih višinah, letalstvu in vesoljskih poletih.

ADMPV želi spodbujati kar najtesnejšo povezavo med znanostjo in prakso; v njenem programu so tudi samostojne raziskovalne naloge. Poglavitni cilj družbe je predvsem ta, da širi, pospešuje in usklaja medicinsko znanje s področja medicine v gorah, velikih višinah in letalstvu bodisi na nacionalni, bodisi na mednarodni ravni, tako med medicinci kot med pripadniki drugih zainteresiranih krogov.

ADMPV se ukvarja tako z različnimi oblikami hoje in gibanja v gorah kot tudi s smučanjem, odpravarstvom in trekingi. Zanima se za medicino planinskega popotništva in počitnic v gorah, za preprečevanje obolenj in zdravljenje v gorah. Prizadeva si za preprečevanje nesreč pri smučanju in v alpinistiki, pa še za druge dejavnosti te vrste.

ADMPV izvaja svoj program tako, da organizira in prireja kongrese, simpozije, predavanja, posvete ter dopolnilno šolanje. V ta namen izdaja občasne redne publikacije (okrožnice, zbornike, opomnike, strokovno čtivo, resolucije ipd.). Člani ADMPV imajo pravico do sodelovanja v dejavnostih družbe, pa tudi to, da z lastnimi podvigi sooblikujejo njeno dejavnost. Vsi posamezniki in organizacije, ki jih zanima ta dejavnost, so dobrodošli.¹

P. Šegula

¹ Informacije daje: Sekretariat; Univ. Doz. Dr. F. Berghold; A-5710 Kaprun, Postfach.

letom oziroma nesrečo ukvarja tudi sodišče. Pri opisu se bom spričo tega v glavnem opiral na poročilo žandarmerijske postaje v Selah na Koroškem, ki je zaslišala udeležence izleta.

Dne 11. 6. 1988 se je v Selah znašlo 56 slovenskih in en avstrijski planinec. Od teh se jih je na vrh Košutnikovega turna podalo in ga po zavarovani plezalni poti OeTK tudi doseglo kar 38. Bilo je nekaj sitnosti zaradi padajočega kamenja, M. C. pa je nekje na snegu med vzponom zdrsnila in se k sreči ujela ter zagostila med dve skali. Tam sta ji pomagala dva avstrijska alpinista, ki sta se ravno vračala z vrha. Čudila sta se našim ljudem, da hodijo brez čelad. M. C. je vzpon nadaljevala in kot zadnja prišla na vrh.

Hodili so brez vodnice, ki se je zaradi ožuljene noge odločila za lažjo pot v Trkelj ter prosila enega izmed udeležencev izleta, ki je imel več izkušenj v visokogorskem svetu, naj jo nadomešča.

Ker je udeležence v dolini čakal avtobus in se večina ni navduševala za povratek po izpostavljeni zavarovani plezalni poti, so se odločili za povratek po vzhodni grapi.¹ Ta je bila v vrhnjem delu kopna, spodaj pa zasnežena; srenčev podlago je pokrivala kakih 10 centimetrov debela plast nesprijetega snega.

Nekako v sredini grape je kar dvakrat zdrsnil L. V. Po prvem zdrsu ni bilo nič hudega, drugič pa je drsel kakih 30 metrov in zadel v skalo. Kljub poškodbam glave in nekaj reber ter drugim poškodbam je nesrečo preživel.

Kmalu nato je približno isto tam zdrsnilo M. C., ki je spodbila še M. J. Prestreči ju je hotela O. L., ki pa je pri tem tudi sama izgubila oporo in skupaj z njima omahnila po grapi, kjer se je kakih 150 metrov nižje poškodovana ustavila in ostala živa, medtem ko sta njeni nesrečni sopotnici drseli in padali skoraj 700 metrov in obeležali globoko v izteku pobočja.

Med zadnjimi je sestopal R. S., ki je prav tako zdrsnil na snežišču ter po kakih 300 metrih drsenja in padanja treščil v skalo samico. Dobil je zelo hude poškodbe, ki jim je kmalu zatem podlegel.

Reševalci so se dela lotili s helikopterjem, ki pa je zaradi sunka vetra med lebdenjem utrpel lažjo poškodbo rotorja ter se je zato moral umakniti. Delo je opravil drug helikopter, ki je s kraja, kjer so bili ponesrečenci, najprej odpeljal umirajočega R. S., nato pa še P. V. in O. L. Pogrešani M. C. in M. J. so proti večeru po ponovnem iskanju s helikopterjem našli mrtvi v ruševju.

KOMENTARJI

Kot je bilo pričakovati, je bil odziv v sredstvih obveščanja in med planinci dokaj živahen.

Domačini v Selah so bili presenečeni nad množičnim izletom na Košutnikov turn, saj poznajo razmere v svojih gorah in še posebno nevarnosti v času, ko zimskih razmer še ni povsem konec. Po njihovem mnenju je bil izlet »programirana smrt«.

Časopis *Kleine Zeitung* je zapisal: »Čeprav je bila nesreča na Košuti strašna, bi bilo lahko tudi več kot troje mrtvih in dvoje poškodovanih.« Priobčil je nekaj izjav neimenovanih planincev, tako na primer neke planinke, ki se šteje za alpinistko in je povedala: »Nismo vedeli, da je tu še toliko snega in kako tvegana je zaradi tega ta pot. Žrtev bi bilo lahko še več, saj je peklenski sestop v vzhodni grapi gotovo presegal moči več kot polovice udeležencev. Celo dobri planinci so lahko veselili, da so brez derez in cepinov zdravi in celi končali pot.«

Isto glasilo še dodaja: »Ravno od skupine, ki pripada nekemu planinskemu društvu, bi človek pričakoval, da se bo pravočasno pozanimala za vse. Zadostoval bi telefonski pogovor s policijo. Tamošnji uradniki so zmajevali z glavo nad tolikšno lahkomišelnostjo. Človek se res zamisli, ko vidi, kako so udeleženci »nameravali opraviti prijeten planinski izlet, doživeli pa so globoko zimo; če bi to vedeli, bi sploh ne šli na vrh!«

Jaz bi temu dodal samo tole: »Napaka, ki jo počnemo, odkar hodimo v gore!«

Za organizatorje planinskih izletov in planinske vodnike so še zlasti zanimiva mnenja Stanka Klinarja (Delo, 14. 6. 1988: »K nesreči na Košuti«) in M. S. (Delo, 6. 9. 1988: »Vodnico planinskega izleta na Košutnikov turn ovadili«). Iz obeh sledi med drugim tudi to, da niti oseba, ki je vodila izlet, niti planinsko društvo, ki je bilo organizator izleta, nista opravila svoje naloge tako, kot bi jo morala.

Osebnost se mi zdi posebno pomemben odstavek S. K., ko pravi: »Nezaslišano (je) razpaseno podcenjevanje nevarnosti. Namesto da bi planinec sebe vprašal: 'Ali sem telesno in duševno zadosti utrjen (pripravljen) za to turo, ali imam vso opremo in jo znam uporabljati?', raje natolcuje: 'Če tega ali onega v Himalaji ni hudič vzel, mene tukaj tudi ne bo!', ali pa: 'Če gredo tukaj cele karavane gor, to res ne more biti kdove kaj!' In v tem slogu v nedogled, ne glede na trenutne razmere in kot da ne bo zaradi svoje neumnosti sam umrl!«

V članku »Gorska nesreča pred sodiščem?« piše T. Perič (Dnevnik, 6. 9. 1988) med drugim o tem, da se je »natanko mesec dni po nesreči sestel Upravni odbor PD Ljubljana Matica. Odborniki so predvsem ugotovili, da je treba dosled-

¹ Kot kaže, nikomur ni prišlo na misel, da bi po udobni, kopni stezi sestopili na jugoslovansko stran.

neje upoštevati določila Pravilnika o planinskih vodnikih PZS. Ocenili so turo na Košutnikov turn in poglobitve napake ter se dogovorili o vrsti ukrepov, ki naj bi preprečevali nesreče in tragedije. Pisec še dodaja: »Med poglobitve naloge pa sodi vsekakor priprava internega pravilnika izletniškega odseka PD Ljubljana Matica, kakršnega za zdaj še nimajo.« V dopisu »Vodja ali vodnik« (Delo, 17. 6. 1988) kritizira D. Krmec zavajajoči naslov prispevka »Niso poslušali vodnika« (Delo, 13. 6. 1988), iz katerega bi nepoučen bralec lahko povzel napačen sklep, da je udeleženec vodil M. K., ki pa je bil samo eden izmed udeležencev, »ki je skušal ljudem pomagati iz čisto prijateljskih pobud«. D. K. navaja, da se je skupina enajstih planincev, ki so bili na začetju sestopajočih, razdelila v skupinice po tri, ki so bile medsebojno oddaljene po nekako 10 metrov in meni, da je bil po logiki pisca tudi vsak prvi v trojki vodnik in dodaja: »Ljudje, ki hodijo v visokogorje v organiziranih skupinah, potrebujejo predvsem vodnika za visokogorske izlete, ne pa vodjo izleta. Vodnika, ki ima registracijo za vodenje; vodnika, ki pozna teren, kjer bodo hodili; vodnika, ki izloči ljudi, ki po njegovi presoji nimajo ustrezne opreme; vodnika, ki gre z izletniki na vrh in poskrbi, da pridejo vsi v dolino.«

Na tem mestu moram omeniti tudi grdo in med ljudmi v tujini malo cenjeno, če ne celo zaničevano razvado organizatorjev nekaterih naših izletov v tuje gore, da te pohode po pravilu »prijetno s koristnim« povežejo z nedeljskimi nakupi v sicer zaprtih trgovinah. Poslovni del izleta praviloma privabi tudi gora nevajene in neopremljene udeležence, ki z beganjem po trgovinah povzročajo neljube zamude, včasih pa bremene tudi hojo oziroma sam planinski podvig.

ZAKLJUČEK

Vsak dogodek in tudi nesreča je lahko koristen napotek za delo v prihodnje. Čim objektivneje ga ocenimo, tem večja je možnost, da v bodoče ne bo napak ali pa jih bo manj.

Za primer nesreče na Košutnikovem turnu nam do jasnih zaključkov pomaga Pravilnik o planinskem vodniku, če si ga skrbno ogledamo in poskusimo odgovoriti, kako so prizadeti zadostili pravilom, ki urejajo delo planinskega vodnika:

2. člen: Varnost in disciplina udeležencev sta bili slabi. Priprave na izlet so bile pomanjkljive; terenske, vremenske in druge razmere niso bile znane. Zahteve glede opremljenosti v razpisu niso ustrezale.

3. člen: Pomanjkljivosti najdemo v več točkah. Posebno izrazite slabosti so bile v zvezi s pripustitvijo pomanjkljivo opremljenih udeležencev k vzponu na vrh Košutnikovega turna.

4. člen: Pogoj za vodenje v zimskih razmerah ni bil izpolnjen, saj pot za sestop ni bila niti uhojena, niti zadovoljivo zavarovana.

5. člen: Število vodnikov sploh ni ustrezalo. Že za pohod od Sel do koče pod Košuto (Koschutahaus) in Mejnika do Trklja bi bili po predpisih potrebni trije vodniki, za vzpon na Košutnikov turn in sestop pa bi potrebovali osem spremljevalcev, med temi vsaj dva alpinista, gorska vodnika ali reševalca.

To bi bilo v grobem vse glede vodnika, nekaj pa bi lahko rekli tudi o udeležencih.

Oprema: Po razpoložljivih podatkih sta samo dva izmed tistih, ki so šli na vrh Košutnikovega turna, imela cepin; nihče ni imel derez, tudi vrvi niso imeli nobene.

Splošno mnenje je tudi, da so bili neprijetno obuti. V poročilu žandarmerijske postaje v Selah zasledimo mnenje, da so bili čevlji primerni za planinsko popotništvo (Bergwandern), pogrešajo pa cepine, dereze in vrvi.

Nihče ni imel čelade.

Starost, usposobljenost udeležencev: Starostni sestav je bil zelo raznolik. Najstarejši udeleženec je štel petinsedemdeset let, najmlajša je bila štirinajstletna udeleženka. O kondiciji, izkušnjah in usposobljenosti ni podatkov.

Zadržanje udeležencev: Tudi v tem primeru se je pokazalo, kako nekritični znamo biti ljudje v skupini in kako spet in spet podležemo črednemu nagonu. Kako hitro brez treznega premisleka, morda zaradi bojazni, da bi ne bili videti slabši ali manj pogumni od drugih, slepo sledimo večini ali tudi prepričevalnim besedam podjetnejšega posameznika — pogosto razdvojeni ali celo proti nekemu notranjemu glasu, ki svari pred nepremišljenostjo.

Kaj pa organizator?

Namen organizatorja — planinskega društva je jasen: omogočiti svojim članom, pa tudi drugim prijavljenim hojo v gorski svet, ki ga ne upajo ali ne morejo obiskati brez tuje pomoči in spremstva. Problem naj bi pomagali premostiti planinski (gorski) vodniki, vendar tako, da bodo stroški vodenja za udeleženca in društvo čim manjši.

Iz razprav in dogodkov po nesreči lahko sklepamo, da delo izletniškega odbora ni bilo v celoti uspešno; to dokazujejo tako pomanjkljiv razpis kot neustrezen izbor in nezadostno število vodnikov. Očitno gre za nezadovoljiv nadzor upravnega odbora društva nad delom izletniškega odseka, ki ni dosledno upošteval pravilnika o delu planinskega vodnika.

Če kje, potem predvsem tu ne sme biti popuščanja; društvo naj organizira samo toliko in samo take izlete, da jim bo s svojimi kadri v vsakem primeru lahko kos.